

Sygnatura akt I C 40/23

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 8 stycznia 2024 r.

Sąd Okręgowy w Sieradzu – Wydział I Cywilny w składzie następującym:

Przewodniczący: sędzia Dagmara Kos

Protokolant: Kinga Brocka

po rozpoznaniu w dniu 15 grudnia 2023 roku w Sieradzu na rozprawie

sprawy z powództwa M. H.

przeciwko Bankowi (...) Spółka Akcyjna z siedzibą w W.

o zapłatę i ustalenie ewentualnie o zapłatę

- zasądza od pozwanego Banku (...) Spółka Akcyjna z siedzibą w W. łącznie na rzecz powódki M. H. kwotę 302.637,52 (trzysta dwa tysiące sześćset trzydzieści siedem złotych pięćdziesiąt dwa grosze) z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 15 lutego 2023 r. do dnia zapłaty,
- ustala, że umowa o kredyt hipoteczny nr KH/ (...) zawarta w dniu 7 listopada 2007 r. pomiędzy M. H. a Bankiem (...) Spółka Akcyjna z siedzibą w W. jest nieważna,
- w pozostałym zakresie powództwo oddala,
- zasądza od pozwanego Banku (...) Spółka Akcyjna z siedzibą w W. na rzecz powódki M. H. kwotę 11.817,00 (jedenaście tysięcy osiemset siedemnaście) złotych z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia uprawomocnienia się wyroku do dnia zapłaty tytułem zwrotu kosztów procesu w tym kwotę 10.800,00 (dziesięć tysięcy osiemset) złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Sygn. akt I C 40/23

UZASADNIENIE

W pozwie z dnia 16 stycznia 2023 r. skierowanym do Sądu Okręgowego w Sieradzu przeciwko pozwanemu Bankowi (...) Spółka Akcyjna z siedzibą w W. powódka M. H. wniosła o zasądzenie na jej rzecz od pozwanego kwoty 302.637,52 zł z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia doręczenia pozwu pozwanemu do dnia zapłaty tytułem zwrotu części nienależnie pobranych kwot w przypadku uznania, że umowa o kredyt hipoteczny nr KH/ (...) z dnia 7 listopada 2007 r. jest nieważna a ewentualnie w przypadku uznania przez Sąd, że umowa o kredyt hipoteczny nr KH/ (...) z dnia 7 listopada 2007 r. jest ważna o zasądzenie od pozwanego na jej rzecz kwoty 124.013,58 zł z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia doręczenia pozwu pozwanemu do dnia zapłaty tytułem zwrotu nienależnie pobranych kwot w przypadku stwierdzenia, iż w umowie o kredyt hipoteczny nr KH/ (...) z dnia 7 listopada 2007 r. znajdują się niedozwolone postanowienia umowne. Jednocześnie powódka wносиła o zasądzenie od pozwanego na jej rzecz kosztów postępowania w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych powiększonych o kwotę 17,00 zł tytułem uiszczonej opłaty od pełnomocnictwa.

(pozew- k.3-24)

W odpowiedzi na pozew pozwany wniósł o oddalenie powództwa w całości i zasądzenie od powódki na rzecz zwrotu kosztów procesu w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych wraz z odsetkami ustawowymi liczonymi od dnia uprawomocnienia się orzeczenia, którym je zasądzono do dnia zapłaty i kosztów opłaty skarbowej od pełnomocnictw. Zgłosił też zarzut naruszenia przez powódkę zasad współzycia społecznego i zarzut przedawnienia jej roszczenia.

(odpowiedź na pozew- k.84-155)

Na rozprawie w dniu 9 czerwca 2023 r. pełnomocnik powódki popierał powództwo a pełnomocnik pozwanego wnosił o oddalenie powództwa.

(protokół rozprawy z dnia 9 czerwca 2023 r. na płycie CD 00:05:02 – 00:05:31- koperta k.318)

Na rozprawie w dniu 15 grudnia 2023 r. pełnomocnik powódki popierał powództwo a pełnomocnik pozwanego wnosił o oddalenie powództwa i zasądzenie od powódki na rzecz pozwanego kosztów zastępstwa procesowego.

(protokół rozprawy z dnia 15 grudnia 2023 r. na płycie CD 00:07:46 – 00:12:34- koperta k.318)

Sąd Okręgowy ustalił, co następuje:

W 2007 r. powódka M. H. potrzebowała środków finansowych na zakup mieszkania. Potrzebna jej była na ten cel kwota 320.000,00 zł i w celu jej pozyskania postanowiła ona zaciągnąć kredyt.

(bezsporne, zeznania powódki M. H.- protokół rozprawy na płycie CD z dnia 15 grudnia 2023 r. 00:10:02 – 00:11:12 w zw. z protokołem rozprawy na płycie CD z dnia 9 czerwca 2023 r. 00:05:31 – 00:20:15- koperta k.318)

Powódka sprawdzała ofertę kredytową innych banków lecz zdecydowała się zawrzeć umowę kredytu z Bankiem (...) Spółka Akcyjna z siedzibą w W., gdyż w tym banku miała ona zdolność kredytową do uzyskania kredytu. W banku tym nie była jej przedstawiona oferta kredytu złotówkowego, gdyż nie miała ona zdolności kredytowej do zaciągnięcia takiego kredytu. Zaproponowano jej tam natomiast zawarcie umowy kredytu indeksowanego kursem franka szwajcarskiego. Pracownik banku poinformował ją, iż kurs franka szwajcarskiego jest stabilny od dłuższego czasu. Nie pokazywał jej informacji historycznej jak kurs tej waluty zmieniał się w poprzednich latach. Nie przedstawiał jej też symulacji jak zmieni się jej zobowiązanie w przypadku wzrostu kursu franka szwajcarskiego. Nie informował jej też w jaki sposób tworzone są tabele kursowe banku ani o tym, że do wypłaty kredytu stosowany będzie kurs kupna a do spłaty kurs sprzedaży.

(bezsporne, zeznania powódki M. H.- protokół rozprawy na płycie CD z dnia 15 grudnia 2023 r. 00:10:02 – 00:11:12 w zw. z protokołem rozprawy na płycie CD z dnia 9 czerwca 2023 r. 00:05:31 – 00:20:15- koperta k.318)

Powódka otrzymała informację na piśmie, z której wynikało, że zaciągając kredyt w walucie obcej kredytobiorcy narażeni są na ryzyko zmiany kursów walutowych a występowanie ryzyka kursowego sprawia, że zarówno rata spłaty jak i wysokość zadłużenia tytułem zaciągniętego kredytu przeliczona na PLN na dany dzień podlega ciągłym wahaniom w zależności od aktualnego kursu waluty. Wynikało z niej również, że w przypadku kredytów oprocentowanych w oparciu o zmienną stopę procentową kredytobiorcy ponoszą ryzyko zmiany stóp procentowych. Ponadto wynikało z niej, że oprocentowanie kredytów hipotecznych składa się ze stałej marży Banku (...) i zmiennej stopy referencyjnej EURIBOR, LIBOR – w zależności od waluty kredytu i zmienia się co kwartał a ryzyko zmiany stóp procentowych oznacza, iż w przypadku wzrostu poziomu stopy referencyjnej wyższe będzie oprocentowanie kredytu i wzrośnie wówczas wysokość miesięcznej raty kapitałowo – odsetkowej. W piśmie tym przedstawiono powódce jaki wpływ ma zmiana wysokości stopy procentowej oraz kursu waluty na wysokość raty kredytu.

(kserokopia informacji-k.183)

W dniu 13 sierpnia 2007 r. powódka złożyła na druku bankowym wniosek kredytowy, w którym wnioskowała o kredyt w wysokości 329.915,49 zł w walucie CHF na okres 420 miesięcy wypłacony w dziewięciu transzach. Wniosek ten został rozpatrzony pozytywnie.

(bezsporne, kserokopia wniosku kredytowego- k.167-169, wydruki podejmowania decyzji- k.192-195)

Przed zawarciem umowy powódka dwa – trzy razy spotkała się z pracownikiem banku. Podczas ostatniego spotkania przedstawiono jej przygotowaną wcześniej umowę kredytu do podpisania. Powódka czytała umowę lecz nie wszystko w niej rozumiała. Pytała ona pracownika banku o niezrozumiałe dla niej kwestie, które ten jej tłumaczył zapewniając ją, że kredyt jest bezpieczny i korzystny dla niej.

(bezsporne, zeznania powódki M. H.- protokół rozprawy na płycie CD z dnia 15 grudnia 2023 r. 00:10:02 – 00:11:12 w zw. z protokołem rozprawy na płycie CD z dnia 9 czerwca 2023 r. 00:05:31 – 00:20:15- koperta k.318)

W dniu 7 listopada 2007 r. powódka zawarła z Bankiem (...) z siedzibą w W. umowę o kredyt hipoteczny nr KH/ (...). Zgodnie z § 2 ust. 1 i 2 tej umowy bank udzielił jej kredytu w kwocie 326.649,00 PLN indeksowanego do CHF po przeliczeniu wypłaconej kwoty zgodnie z kursem kupna CHF według Tabeli Kursów Walut Obcych obowiązującej w Banku (...) w dniu uruchomienia kredytu lub transzy. Po uruchomieniu kredytu lub pierwszej transzy kredytu wypłacanego w transzach Bank miał wysłać do kredytobiorcy pismo informujące o wysokości pierwszej raty kredytu, kwocie kredytu w CHF oraz jego równowartości w PLN zgodnie z kursem kupna CHF według Tabeli Kursów Walut Obcych obowiązującej w Banku (...) w dniu uruchomienia kredytu/transzy, przy czym zmiany kursów walut w trakcie okresu kredytowania miały mieć wpływ na wysokość kwoty zaciągniętego kredytu oraz raty kapitałowo – odsetkowej. Jak wynikało z § 2 ust. 6 umowy okres kredytowania wynosił 420 miesięcy. W myśl § 2 ust. 3 umowy kredyt przeznaczony był na wykończenie domu lub mieszkania – kwota 22.500,00 zł, zakup mieszkania w budowie od dewelopera – kwota 288.941,55 zł i refinansowanie kosztów poniesionych na cele mieszkaniowe – kwota 15.207,45 zł. W myśl § 3 ust. 1, 2 i 3 umowy wypłata kredytu miała nastąpić w transzach. Zgodnie z § 3 ust. 3 tej umowy kredytu warunkiem wypłaty kredytu lub I transzy kredytu było spełnienie przez kredytobiorcę wszystkich warunków określonych w umowie kredytu oraz Regulaminie Kredytowania, których termin spełnienia upłynął przed datą planowanej wypłaty kredytu lub jego transzy, założenie przez kredytobiorcę rachunku osobistego w Banku (...) S.A., zapewnienie środków na rachunku kredytobiorcy w kwocie wystarczającej na pokrycie opłat związanych z udzieleniem kredytu, dostarczenie do banku umowy cesji na bank wierzycelności z tytułu nakładów wniesionych przez kredytobiorcę tytułem wnoszonego wkładu budowlanego wraz z potwierdzeniem przez dewelopera/spółdzielnię oraz Bank (...) S.A., że zapoznał się z treścią wyżej wymienionej cesji, dostarczenie do banku potwierdzenia przystąpienia przez kredytobiorcę do ubezpieczenia grupowego na życie w (...) S.A. na sumę ubezpieczenia nie niższą niż 326.649,00 zł, dostarczenie protokołu zdawczo – odbiorczego nieruchomości stanowiącej przedmiot zabezpieczenia spłaty kredytu podpisanego przez dewelopera/spółdzielnię oraz osobę, której przysługiwać będzie prawo do wyżej wymienionej nieruchomości – przed wypłatą transzy na wykończenie nieruchomości a wypłata ostatniej transzy uzależniona była od pozytywnych wyników kontroli stanu zaawansowania inwestycji dokonanej przez rzeczoznawcę majątkowego akceptowanego przez bank. Zgodnie z § 3 ust. 4 tej umowy uruchomienie kredytu lub transzy miało nastąpić w terminie wskazanym przez kredytobiorcę w dyspozycji wypłaty o ile dyspozycja wraz z dokumentami potwierdzającymi spełnienie warunków koniecznych do uruchomienia środków z kredytu, określonych w umowie i Regulaminie zostanie złożona na 3 dni robocze a w przypadku konieczności zlecenia przez bank kontroli inwestycji na 10 dni roboczych przed planowaną datą uruchomienia środków. Jak wynikało z § 3 ust. 5 umowy termin uruchomienia kredytu lub pierwszej transzy nie mógł być dłuższy niż 60 dni kalendarzowych od dnia sporządzenia umowy.

(bezsporne, zeznania powódki M. H.- protokół rozprawy na płycie CD z dnia 15 grudnia 2023 r. 00:10:02 – 00:11:12 w zw. z protokołem rozprawy na płycie CD z dnia 9 czerwca 2023 r. 00:05:31 – 00:20:15- koperta k.318, kserokopia umowy- k.25-27, kserokopia Regulaminu Kredytowania Osób Fizycznych w ramach usług bankowości hipotecznej w Banku (...) S.A.- k.28-37)

Zgodnie z § 4 ust. 1 umowy bank pobierał od kredytobiorcy jednorazową bezzwrotną prowizję w kwocie 3.266,49 zł płatną przed uruchomieniem kredytu lub jego pierwszej transzy.

(bezsporne, kserokopia umowy kredytu- k.25-27)

Zgodnie z § 6 ust. 1 i 2 umowy kredyt oprocentowany miał być według zmiennej stopy procentowej a kredytobiorca ponosić miał ryzyko zmian stóp procentowych co oznaczało, że w przypadku wzrostu poziomu stopy referencyjnej wyższe miało być oprocentowanie kredytu i wzrosnąć miała miesięczna rata kapitałowo – odsetkowa. Zgodnie z § 6 ust. 3 umowy oprocentowanie wynosiło 4,2850 % w stosunku rocznym co stanowiło sumę stopy referencyjnej LIBOR 3M (CHF) obowiązującej w dniu sporządzenia umowy i marży w wysokości 1,5000 p.p. stałej w całym okresie kredytowania. W myśl § 6 ust. 5 umowy oprocentowanie kredytu miało ulegać zmianie w zależności od zmiany stopy referencyjnej LIBOR 3M (CHF).

(bezsporne, kserokopia umowy- k.25-27)

Zabezpieczeniem spłaty kredytu wraz z odsetkami i innymi kosztami w myśl § 9 ust. 1 umowy była hipoteka kaucyjna do sumy 555.303,00 zł na rzecz banku ustanowiona na nieruchomości położonej w D. przy ul. (...), cesja na bank praw z polisy ubezpieczeniowej od ognia i innych zdarzeń losowych nieruchomości, na której zostanie ustanowiona hipoteka i cesja na bank praw z polisy ubezpieczeniowej na życie powódki. Zgodnie z § 9 ust. 2 umowy zabezpieczeniem kredytu do czasu otrzymania przez bank odpisu z księgi wieczystej nieruchomości z prawomocnym wpisem pierwszej hipoteki na rzecz banku było ubezpieczenie kredytów zabezpieczanych hipotecznie na podstawie umowy zawartej przez bank z Towarzystwem (...) S.A. Jak wynikało z § 9 ust. 3 umowy kredytobiorca zobowiązany był do zwrotu bankowi kosztów składki ubezpieczeniowej wnoszonej przez bank w związku z niniejszym ubezpieczeniem. Miesięczna opłata z tytułu refinansowania składki ubezpieczeniowej wynosiła 1/12 z 0,81 % kwoty przyznanego kredytu, co stanowi kwotę 230,00 zł, przy uwzględnieniu kursów waluty obcej, do jakiej kredyt jest indeksowany na pierwszy dzień miesiąca, w którym została sporządzona umowa kredytowa według (...) Banku (...) S.A. W myśl § 9 ust. 4 umowy bank miał pobierać opłatę, wynikającą z kosztów ubezpieczenia kredytu do czasu ustanowienia hipoteki z dołu przez automatyczne obciążenie rachunku w PLN kredytobiorcy 8 – go dnia każdego miesiąca, począwszy od następnego miesiąca po dacie uruchomienia kredytu lub jego pierwszej transzy. Jak wynikało z § 9 ust. 7 umowy dodatkowe zabezpieczenie kredytu do czasu, gdy saldo zadłużenia z tytułu udzielonego kredytu stanie się równe lub niższe 261.968,00 zł, stanowiło ubezpieczenie kredytów hipotecznych z niskim udziałem własnym kredytobiorcy na podstawie umowy zawartej przez Bank (...) S.A. z (...) S.A. Zgodnie z § 9 ust. 8 umowy kredytobiorca był zobowiązany do zwrotu bankowi kosztów ubezpieczenia w wysokości 2.382,00 zł za pierwszy 36 – miesięczny okres trwania ochrony ubezpieczeniowej.

(bezsporne, kserokopia umowy- k.25-27)

W myśl § 7 ust. 1 umowy kredytobiorca zobowiązał się spłacić kwotę kredytu w CHF ustaloną zgodnie z § 2 w złotych polskich z zastosowaniem kursu sprzedaży CHF obowiązującego w dniu płatności raty kredytu zgodnie z (...) Banku (...) S.A. Zgodnie z § 7 ust. 2 umowy kredyt miał być spłacany w 420 ratach miesięcznych, w tym 8 ratach obejmujących odsetki w okresie karencji spłaty kredytu oraz 412 równych ratach miesięcznych, które zawierają malejącą część odsetek oraz rosnącą część raty kapitałowej. W myśl § 7 ust. 3 umowy spłata kredytu miała następować poprzez bezpośrednie potrącanie przez bank należnych mu kwot z rachunku kredytobiorcy w banku.

(bezsporne, zeznania powódki M. H.- protokół rozprawy na płycie CD z dnia 15 grudnia 2023 r. 00:10:02 – 00:11:12 w zw. z protokołem rozprawy na płycie CD z dnia 9 czerwca 2023 r. 00:05:31 – 00:20:15- koperta k.318, kserokopia umowy- k.25-27)

Powódka udzieliła pełnomocnictwa z prawem pełnej substytucji dla upoważnionych pracowników Banku do wymienionych w nim czynności związanych z umową kredytu.

(bezsporne, kserokopia pełnomocnictwa- k.38v-39)

W czasie zawierania umowy kredytu powódka nie prowadziła działalności gospodarczej.

(bezsporne, kserokopia wniosku kredytowego- k.167-169)

W dniu 7 listopada 2007 r. powódka i pozwany zawarli aneks do umowy kredytu, na mocy którego zmienili postanowienia umowy dotyczące dodatkowego zabezpieczenia w postaci ubezpieczenia kredytów z nikim wkładem.

(bezsporne, kserokopia aneksu- k.52, kserokopia decyzji- k.42)

W dniu 20 listopada 2007 r. powódka złożyła dyspozycję wypłaty kwoty 64.631,66 zł, w dniu 29 listopada 2007 r. kwoty 15.207,45 zł, w dniu 14 grudnia 2007 r. dyspozycję wypłaty kwoty 64.631,66 zł, w dniu 14 stycznia 2008 r. dyspozycję wypłaty kwoty 64.631,66 zł, w dniu 14 lutego 2008 r. dyspozycję wypłaty kwoty 64.631,67 zł, w dniu 22 kwietnia 2008 r. dyspozycję wypłaty kwoty 30.414,90 zł, w dniu 20 maja 2008 r. dyspozycję wypłaty kwoty 22.500,00 zł. W wykonaniu umowy pozwany wypłacił powódce łącznie kwotę 326.649,00 zł.

(bezsporne, kserokopie dyspozycji wypłaty- k.185-191)

W okresie od 21 grudnia 2007 r. do 21 listopada 2022 r. powódka wpłaciła na poczet spłaty kredytu kwotę 302.637,52 zł.

(bezsporne, kserokopia zaświadczenia- k.43-58)

Powódka oświadczyła na rozprawie, że ma świadomość, iż w przypadku stwierdzenia nieważności umowy kredytu pozwany może żądać od niej zwrotu kapitału i wynagrodzenia za korzystanie z kapitału oraz, że mając tę świadomość chce aby Sąd stwierdził nieważność umowy kredytu.

(bezsporne, zeznania powódki M. H.- protokół rozprawy na płycie CD z dnia 15 grudnia 2023 r. 00:10:02 – 00:11:12 w zw. z protokołem rozprawy na płycie CD z dnia 9 czerwca 2023 r. 00:05:31 – 00:20:15- koperta k.318)

Ustalen stan faktyczny Sąd dokonał w oparciu o zeznania powódki oraz zgromadzone w aktach sprawy i powołane wyżej dokumenty, których treści strony nie kwestionowały a pozostałe złożone dokumenty Sąd pominął, jako że nie miały one znaczenia dla rozstrzygnięcia.

Przy ustaniu stanu faktycznego Sąd pominął zeznania świadka M. S. z uwagi na to, że jako że nie brał on udziału w zawarciu umowy z powódką nie było możliwym do ustalenia w oparciu o nie czy przedstawiona przez niego ogólna procedura zawierania umów kredytowych była zastosowana w przypadku powódki.

Sąd pominął dowód z opinii biegłego z zakresu rachunkowości i finansów na fakty wskazane w pozwie uznając, iż nie miały one znaczenia dla rozstrzygnięcia.

Sąd pominął także dowód z opinii biegłego z zakresu finansów i bankowości na fakty wskazane w odpowiedzi na pozew uznając, iż także i one nie miały znaczenia dla rozstrzygnięcia.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Powódka M. H. domagała się w pierwszej kolejności ustalenia, iż umowa o kredyt hipoteczny nr KH/ (...) zawarta między nią a pozwanym Bankiem (...) Spółka Akcyjna z siedzibą w W. w dniu 7 listopada 2007 r. jest nieważna oraz zasądzenia od pozwanego na jej rzecz kwoty 302.637,52 zł stanowiącej nienależne świadczenie spełnione na podstawie tej umowy.

Jak wynika z art. 189 kpc powód może żądać ustalenia przez Sąd istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa, gdy ma w tym interes prawny. W orzecznictwie i doktrynie przyjmuje się, że interes prawny w rozumieniu

tego przepisu istnieje wówczas, gdy zachodzi niepewność stanu prawnego lub prawa, powodująca potrzebę ochrony prawnej. Niepewność ta musi mieć charakter obiektywny, to jest istnieć na podstawie rozumnej oceny sytuacji, w której powód występuje z tego rodzaju powództwem. Dlatego też nie można zakwestionować interesu prawnego w żądaniu ustalenia istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa, gdy ma ono znaczenie zarówno dla obecnych jak i przyszłych możliwych, ale obiektywnie prawdopodobnych stosunków prawnych i praw, czy sytuacji prawnej podmiotu występującego z żądaniem (patrz wyrok Sądu Najwyższego z dnia 2 lutego 2006 r., II CK 395/05).

W ocenie Sądu powódka ma interes prawny w ustaleniu nieważności umowy kredytu, niezależnie od losów równoległe zgłaszanego przez nią żądania zapłaty. Podpisanie przez strony umowy kredytu wygenerowało bowiem długoterminowy stosunek prawny, który zgodnie z jego treścią nie został dotychczas wykonany. Ewentualne uwzględnienie roszczenia powódki o zwrot dokonanych przez nią do tej pory świadczeń na rzecz pozwanego na podstawie tejże umowy nie ureguluje w sposób definitywny wzajemnych relacji stron. Wniosek przeciwny byłby zasadny tylko przy przyjęciu, że prawomocne orzeczenie sądu wiąże nie tylko w zakresie sentencji, ale również motywów rozstrzygnięcia, co do czego nie ma jednak zgody w orzecznictwie i doktrynie. Stwierdzenie natomiast nieważności umowy przesądza nie tylko o potencjalnej możliwości domagania się zwrotu już spełnionych świadczeń ale także rozstrzyga w sposób ostateczny o braku obowiązku spełniania w przyszłości wynikających z umowy świadczeń, a więc o zezwoleniu na zaprzestanie spłaty kolejnych rat kredytu. Orzeczenie stwierdzające nieważność umowy niweczy jej skutki *ex tunc* i z uwagi na związanie zarówno stron, jak i innych sądów jego treścią z mocy art. 365 § 1 kpc, jako swoisty prejudykat, ma istotne znaczenie dla dalszych czynności stron w związku ze spłacaniem kredytu przez powódkę. (patrz wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 28 października 2018 roku, sygn. I ACa 623/17) Orzeczenie ustalające znosi zatem wątpliwości stron i zapobiega dalszemu sporowi o roszczenia banku wynikające z umowy. To zaś przesądza o wykazaniu przez powódkę posiadania przez nią interesu prawnego w ustaleniu nieważności umowy kredytu.

Zgodnie z art. 69 ust. 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. prawo bankowe w brzmieniu obowiązującym w dacie zawarcia przez strony umowy (tekst jedn. Dz.U. z 2023 r., poz. 2488), przez umowę kredytu bank zobowiązuje się oddać do dyspozycji kredytobiorcy na czas oznaczony w umowie kwotę środków pieniężnych z przeznaczeniem na ustalony cel, a kredytobiorca zobowiązuje się do korzystania z niej na warunkach określonych w umowie, zwrotu kwoty wykorzystanego kredytu wraz z odsetkami w oznaczonych terminach spłaty oraz zapłaty prowizji od udzielonego kredytu. W myśl art. 69 ust. 2 prawa bankowego umowa kredytu powinna być zawarta na piśmie i określać w szczególności: strony umowy, kwotę i walutę kredytu, cel, na który kredyt został udzielony, zasady i termin spłaty kredytu, wysokość oprocentowania kredytu i warunki jego zmiany, sposób zabezpieczenia spłaty kredytu, zakres uprawnień banku związanych z kontrolą wykorzystania i spłaty kredytu, terminy i sposób postawienia do dyspozycji kredytobiorcy środków pieniężnych, wysokość prowizji, jeżeli umowa ją przewiduje, warunki dokonywania zmian i rozwiązywania umowy.

Z powyższego wynika, że umowa kredytu jest umową nazwaną. Wynikająca z ustawy definicja tej umowy wskazuje, że jest ona umową dwustronnie zobowiązującą. Z jednej strony, bank zobowiązany jest do oddania do dyspozycji drugiej strony kwoty kredytu, a jednocześnie staje się uprawniony do uzyskania spłaty oddanej do dyspozycji kredytobiorcy kwoty. Z drugiej strony, kredytobiorca ma prawo domagać się od banku wypłaty kredytu, a potem obciąża go obowiązek zwrotu oddanej do jego dyspozycji kwoty. Wobec nałożenia na kredytobiorcę obowiązku zapłacenia bankowi odsetek oraz prowizji, które mają charakter wynagrodzenia za korzystanie ze środków pieniężnych banku, umowa kredytu jest odpłatna. Jest też umową konsensualną, to znaczy dochodzi do skutku w wyniku samego uzgodnienia przez strony jej podstawowych postanowień. Przedmiotem kredytu musi być określona kwota pieniężna. W umowie muszą być też określone zasady spłaty sumy kredytu.

W chwili zawarcia umowy kredytu przez powódkę prawo bankowe nie przewidywało literalnie możliwości udzielania kredytów denominowanych i indeksowanych. Dopiero ustawą z dnia 29 lipca 2011 r. o zmianie ustawy – prawo bankowe oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. nr 165, poz. 984), która weszła w życie w dniu 26 sierpnia 2011 r., dodano w art. 69 ust. 2 pkt 4 a, zgodnie z którym w przypadku umowy o kredyt denominowany lub indeksowany do waluty innej niż waluta polska, umowa o kredyt powinna określać szczegółowe zasady określania sposobów i terminów

ustalania kursu wymiany walut, na podstawie którego w szczególności wyliczana jest kwota kredytu, jego transz i rat kapitałowo – odsetkowych oraz zasad przeliczania na walutę wypłaty albo spłaty kredytu. Ponadto ustawą tą do art. 69 dodano ust. 3, zgodnie z którym w przypadku umowy o kredyt denominowany lub indeksowany do waluty innej niż waluta polska, kredytobiorca może dokonywać spłaty rat kapitałowo – odsetkowych oraz dokonać przedterminowej spłaty pełnej lub częściowej kwoty kredytu bezpośrednio w tej walucie. W tym przypadku w umowie o kredyt określa się także zasady otwarcia i prowadzenia rachunku służącego do gromadzenia środków przeznaczonych na spłatę kredytu oraz zasady dokonywania spłaty za pośrednictwem tego rachunku.

Choć ustawa prawo bankowe w chwili zawarcia umowy przez powódkę i pozwanego literalnie nie przewidywała możliwości udzielania kredytów indeksowanych, nie budzi wątpliwości Sądu dopuszczalność konstruowania w tym czasie zarówno umów kredytu indeksowanego (waloryzowanego) do waluty obcej, w których wysokość kwoty kredytu wyrażonej w złotych jest określana (indeksowana) według kursu danej waluty obcej w dniu wydania, jak i umów kredytu denominowanego w walucie obcej, w których wartość kwoty kredytu jest wyrażona w walucie obcej, ale jest uruchamiana w złotych po przyjętym kursie przeliczeniowym. Zastosowanie bowiem konstrukcji przeliczeń pomiędzy walutą krajową i walutami zagranicznymi w celu ustalenia wysokości świadczeń, do których obowiązany jest kredytobiorca w ramach realizacji obowiązku zwrotu kwoty wykorzystanego kredytu i zapłaty odsetek nie narusza istoty umowy kredytu. Nadal zachowana jest zasada, zgodnie z którą bank udostępnia kredytobiorcy kapitał kredytu, kredytobiorca go wykorzystuje i zobowiązany jest do zwrotu. Zastosowanie przeliczeń oznacza jedynie modyfikację wysokości świadczeń, do których zobowiązane będą strony, ale nie ingeruje w ogólną konstrukcję umowy. Zabieg taki mieści się w granicach swobody umów (art. 3531 kc) W przypadku umów kredytu indeksowanego miała miejsce modyfikacja istniejącej umowy nazwanej – umowy kredytu, która doprowadziła do wykształcenia się w obrocie pewnego rodzaju tych umów, cechujących się określonymi zasadami ustalania świadczeń stron. Wykształcenie się w praktyce umów o określonych cechach doprowadziło następnie do ich częściowej regulacji ustawą z dnia 29 lipca 2011 r. o zmianie ustawy – prawo bankowe oraz niektórych innych ustaw.

Zgodnie z art. 4 powołanej wyżej ustawy w przypadku kredytów lub pożyczek pieniężnych zaciągniętych przez kredytobiorcę lub pożyczkobiorcę przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy ma zastosowanie art. 69 ust. 2 pkt 4 a w stosunku do tych kredytów lub pożyczek pieniężnych, które nie zostały całkowicie spłacone – do tej części kredytu lub pożyczki, która pozostała do spłacenia. W tym zakresie bank dokonuje bezpłatnie stosownej zmiany umowy kredytowej lub umowy pożyczki. Wskazany przepis wprost potwierdza zatem stosowanie przepisów dodanych ustawą nowelizującą prawo bankowe do umów zawartych przed tą nowelizacją. W tej sytuacji nielogicznym byłoby uznanie, że wyrażona w nim norma nie ma zastosowania, gdyż wcześniej zawarte umowy kredytu indeksowanego czy denominowanego są nieważne jako niedopuszczalne w dacie ich zawierania.

Zgodnie z art. 3851 kc postanowienia umowy zawieranej z konsumentem nieuzgodnione indywidualnie nie wiążą go, jeżeli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy (niedozwolone postanowienia umowne). Nie dotyczy to postanowień określających główne świadczenia stron, w tym cenę lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny. Z przepisu tego wynika zatem, że aby uznać postanowienie umowne za niedozwolone powinny zostać spełnione następujące przesłanki:

- postanowienie nie było indywidualnie uzgodnione (nie było negocjowane),
- postanowienie nie dotyczy sformułowanych jednoznacznie głównych świadczeń stron,
- w wyniku zawarcia w umowie tego postanowienia prawa i obowiązki konsumenta zostały ukształtowane w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami,
- doszło tym samym do rażącego naruszenia interesów konsumenta.

Zgodnie z art. 3852 kc oceny zgodności postanowienia umowy z dobrymi obyczajami dokonuje się według stanu z chwili zawarcia umowy, biorąc pod uwagę jej treść, okoliczności zawarcia oraz uwzględniając umowy pozostające w związku z umową obejmującą postanowienie będące przedmiotem oceny.

W przedmiotowej sprawie poza sporem pozostawało, że powódka zawierając umowę kredytu działała jako konsumentka. Sąd nie miał wątpliwości, że nie miała ona wpływu na kształt postanowień dotyczących klauzul indeksacyjnych zawartych w § 2 ust. 2 i § 7 ust. 1 umowy. Od jej decyzji zależało czy zawrzeć umowę, w jakiej wysokości chciałaby zaciągnąć kredyt i na jaki okres. Pozwany nie wykazał natomiast, że kredytobiorca indywidualnie uzgodnił wyżej wskazane postanowienia dotyczące klauzuli waloryzacyjnej, w tym sposób ustalenia wysokości kursów waluty po jakich miały być przeliczone kredyt do wypłaty oraz wysokość rat. W tym miejscu zaznaczyć należy, że zgodnie z art. 3851 § 4 kc ciężar dowodu, że postanowienie zostało uzgodnione indywidualnie, spoczywa na tym, kto się na to powołuje.

Pojęcie postanowień określających główne świadczenia stron kojarzone jest ze świadczeniami charakteryzującymi daną umowę, określającymi jej istotę, czyli tzw. essentialia negotii, rozumiane jako cechy, według których dokonuje się kwalifikacji konkretnej czynności prawnej do ustawowo wyróżnionych typów czynności. Ocena powinna być dokonywana w odniesieniu do konkretnej umowy z uwzględnieniem indywidualnych okoliczności.

Zdaniem Sądu głównego świadczenia stron, w przypadku umowy kredytu indeksowanego do waluty obcej, dotyczą również klauzule indeksacyjne określające kurs wymiany waluty obcej w jakiej ustalane jest zobowiązanie kredytobiorcy i przeliczana jest wysokość podlegającej spłacie w PLN raty kredytu. Decydują one bowiem o wysokości głównych świadczeń kredytobiorcy oraz o wysokości tzw. spreadu walutowego, stanowiącego de facto element wynagrodzenia banku za udzielony kredyt.

Mając powyższe na uwadze stwierdzić należy, że klauzule indeksacyjne zawarte w § 2 ust. 2 i § 7 ust. 1 umowy dotyczą głównych świadczeń stron umowy. Rozważenia zatem wymagało czy powyższe postanowienia umowne zostały sformułowane w sposób jednoznaczny, co zgodnie z art. 3851 § 1 kc wykluczałoby ich kontrolę pod kątem nieuczciwego charakteru w obrocie z konsumentami.

W ocenie Sądu zapisy § 2 ust. 2 umowy stanowiące, że „kredyt jest indeksowany do CHF po przeliczeniu wypłacanej kwoty zgodnie z kursem kupna CHF według Tabeli Kursów Walut Obcych obowiązującej w Banku (...) w dniu uruchomienia kredytu lub transzy. Po uruchomieniu kredytu lub pierwszej transzy kredytu wypłacanego w transzach Bank wysłał do kredytobiorcy pismo informujące o wysokości pierwszej raty kredytu, kwocie kredytu w CHF oraz jego równowartości w PLN zgodnie z kursem kupna CHF według Tabeli Kursów Walut Obcych obowiązującej w Banku (...) w dniu uruchomienia kredytu/transzy, przy czym zmiany kursów walut w trakcie okresu kredytowania mają wpływ na wysokość kwoty zaciągniętego kredytu oraz raty kapitałowo – odsetkowej” są postanowieniami, które naruszają wymóg przejrzystości materialnej umowy co do wyrażonej w walucie CHF wartości udzielonego kredytu. Na podstawie tych postanowień umowy nie można bowiem określić kwoty pieniężnej odpowiadającej wartości udzielonego kredytu w walucie obcej jako walucie rozliczeniowej. Ustalenie tej kwoty zależało bowiem od dwóch niewiadomych – kursu wymiany waluty i momentu jego ustalenia. Kurs wymiany waluty ma bowiem określać tabela kursowa banku, będąca aktem wewnętrznym, jednostronnym przedsiębiorcy, nieweryfikowalnym jeżeli chodzi o zasady ustalania wysokości kursu CHF. Brak jest nadto możliwości wskazania w sposób pewny momentu ustalenia tego kursu skoro jak wynika z § 3 umowy uruchomienie każdej transzy kredytu miało nastąpić po spełnieniu warunków szczegółowo określonych w tym przepisie.

Zgodnie więc z tymi postanowieniami łączącej strony umowy ustalenie salda zadłużenia konsumenta miało nastąpić według kursu kupna waluty CHF obowiązującego w dniu wypłaty kredytu. W oparciu o takie zapisy umowy nie sposób jest uznać, że całkowity koszt zaciąganego przez powódkę jako konsumentkę zobowiązania został określony w sposób jednoznaczny.

Także zapis § 7 ust. 1 umowy stanowiący, że „kredytobiorca zobowiązuje się spłacić kwotę kredytu w CHF ustaloną zgodnie z § 2 w złotych polskich z zastosowaniem kursu sprzedaży CHF obowiązującego w dniu płatności raty kredytu zgodnie z (...) Banku (...) S.A” jest postanowieniem, które narusza wymóg przejrzystości materialnej umowy. W tym przypadku nie sposób jest określić wysokości świadczeń powódki, gdyż zostały one uzależnione od pozostających poza umową tabel kursowych ustalanych przez kredytodawcę w oparciu o niewyjaśnione kryteria.

To te właśnie zapisy nie określają w sposób prosty i zrozumiały głównych świadczeń stron umowy.

Reasumując stwierdzić należy, że analiza powyższych zapisów umowy nie pozwala przyjąć, iż zostały one wyrażone prostym i zrozumiałym językiem jak wymaga tego art. 4 ust. 2 dyrektywy 93/13/EWG lub, że zgodnie z art. 3851 § 1 kc zostały sformułowane w sposób jednoznaczny. Nie sposób jest przyjąć, aby w oparciu o nie przeciętny konsument mógł ustalić lub zweryfikować wysokość swojego zobowiązania, w tym obciążającej go raty spłaty kredytu czyli aby miał pełną świadomość i pełne rozeznanie co do wysokości obciążających go świadczeń. Tym samym zakwestionowane klauzule mogły podlegać kontroli w ramach systemu ochrony konsumentów przed stosowaniem nieuczciwych warunków umowy przez przedsiębiorców.

Niejednoznaczność postanowień dotyczących klauzul indeksacyjnych pozwalała badać czy postanowienia te nie były abuzywne. Należało zatem ustalić czy wskazane postanowienia umowne, kształtowały prawa i obowiązki kredytobiorcy w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami i rażąco naruszały jego interesy.

Dobre obyczaje to reguły postępowania niesprzeczne z etyką i moralnością. Sprzeczne z dobrymi obyczajami są: niedoinformowanie drugiej strony umowy, spowodowanie jej dezorientacji, wywołanie u klienta błędnego przekonania, wykorzystanie niewiedzy klienta lub jego naiwności, ukształtowanie stosunku prawnego niezgodnie z zasadą równorzędności stron. Sprzeczne z dobrymi obyczajami są działania potocznie określane jako nieuczciwe, nierzetelne, odbiegające od przyjętych standardów postępowania.

Rażące naruszenie interesów konsumenta ma miejsce wówczas, gdy umowa przewiduje nieusprawiedliwione dysproporcje, na niekorzyść konsumenta, w rozłożeniu umownych praw i obowiązków. Chodzi o zawarcie w umowie postanowień, które szczególnie mocno godzą w interesy majątkowe konsumenta.

W ocenie Sądu wprowadzenie do umowy klauzul zawartych w § 2 ust. 2 i § 7 ust. 1 umowy jest działaniem wbrew dobrym obyczajom. Na podstawie powyższych postanowień kredytodawca przyznał bowiem sobie prawo do przeliczenia zobowiązania powódki po kursie określonym w tabeli kursowej i do jednostronnego regulowania wysokości rat kredytu waloryzowanego walutą CHF poprzez wyznaczenie w tabelach kursowych kursu sprzedaży CHF oraz wartości spreadu walutowego. Przedmiotowe postanowienia dawały kredytodawcy uprawnienie do określenia wysokości kursu sprzedaży i kupna CHF bez jakichkolwiek wytycznych, ram czy ograniczeń. Pozwany miał więc dowolność w kształtowaniu wysokości zobowiązania powódki, której kredyt indeksowany był kursem CHF. Postanowienia dotyczące waloryzacji są niedozwolone również z uwagi na to, że ustalają inną wysokość kursu przyjętego dla przeliczeń kwoty udzielonego kredytu ze złotych na franka szwajcarskiego i inną wysokość kursu przyjętego dla przeliczeń przy ustalaniu wysokości wymaganej spłaty z franka szwajcarskiego na złotówki.

Takie ukształtowanie klauzuli waloryzacyjnej, zgodnie z którym bank może w sposób dowolny i niepoddający się weryfikacji ustalać kursy waluty, stanowiące narzędzie indeksacji, a tym samym wpływać na wysokość własnych korzyści i generować dodatkowe i nieprzewidziane umową koszty dla kredytobiorcy, rażąco narusza zasadę równowagi kontraktowej na niekorzyść konsumenta i dobre obyczaje (patrz wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 21 października 2011 r., VI ACa 420/11).

Klauzulą abuzywną jest postanowienie umowne zezwalające stronie (bankowi) na dowolne kształtowanie wysokości świadczenia drugiej strony. Takie postanowienie nie przestaje być niedozwolone tylko dlatego, że zostało wykorzystane ze stosunkowo niewielkim pokrzywdzeniem kontrahenta. Niedozwolony charakter klauzuli i konieczność jej wyeliminowania z umowy wynika bowiem z nieakceptowalnego oddania jednej ze stron uprawnienia

do określenia wysokości świadczenia drugiej strony, niezależnie od tego czy strona zastrzegająca korzystne dla siebie świadczenie wykorzystwała swą uprzywilejowaną pozycję tylko w umiarkowanym stopniu. W świetle bowiem art. 3851 kc kontroli podlega treść umowy, a nie sposób jej wykonania czy też sposób ewentualnego wykorzystania badanego postanowienia umownego przez przedsiębiorcę, na którego korzyść postanowienie to zostało zastrzeżone. Postanowienie umowne skutkujące rażąco dysproporcją uprawnień i obowiązków kontraktowych na niekorzyść konsumenta jest abuzywne od chwili zawarcia umowy, bez względu na to czy i jak przedsiębiorca skorzysta z przewidzianych w nim uprawnień. Ocena zgodności postanowień umowy z dobrymi obyczajami dokonywana jest na dzień zawarcia umowy. Oznacza to, że kontroli podlega samo uprawnienie do stosowania danej klauzuli a nie sposób jego wykorzystania. Z tej przyczyny wysokość kursów CHF, jakie bank przyjmował do przeliczenia salda kredytu do wypłaty i ustalenia wysokości rat kredytu, nie miała znaczenia dla oceny abuzywnego charakteru postanowień umowy.

Zapisy zawarte w § 2 ust. 2 i § 7 ust. 1 umowy, w ocenie Sądu, nie tylko kształtują prawa i obowiązki powódki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami ale też rażąco naruszają jej interesy. W ocenie Sądu powódka po analizie wskazanych postanowień umowy nie mogła uzyskać wiedzy o wysokości jej zobowiązania w walucie CHF, która to wysokość miała się przekładać na wysokość rat kredytu, jakie zobowiązana była spłacać. Ponadto zapisy umowy dają kredytodawcy prawo do pobierania tzw. spreadu walutowego pomimo braku ku temu ekonomicznego uzasadnienia, a nadto spread ten, rzutujący na wysokość zobowiązania powódki, jest ustalany przez kredytodawcę w sposób jednostronny, a zatem dowolny.

W przypadku kredytów udzielanych, wypłacanych i spłacanych w walucie polskiej, a jedynie waloryzowanych kursem waluty obcej nie dochodzi do żadnych realnych transakcji walutowych związanych bezpośrednio z udzieleniem kredytów, a jedynie do obliczeń matematycznych, których celem jest określenie wartości kredytów udzielonych w PLN oraz wartości poszczególnych rat spłaty według miernika wartości, jakim jest kurs waluty obcej. Kredytodawca nie ponosi zatem żadnych kosztów zakupu waluty w celu wypłaty konkretnego kredytu udzielanego w złotych, ani kosztów jej sprzedaży na rzecz kredytobiorcy i nie powinien oczekiwać ich zwrotu oraz dodatkowego wynagrodzenia (zysku) z tytułu takich czynności. W tym przypadku koszty i wynagrodzenie kredytobiorcy powinny zawierać się w ramach odsetek i ujętej w nich marży. Celem indeksacji powinno być zachowanie na przestrzeni ustalonego, długiego okresu na jaki udzielane są kredyty, jednolitej wartości wzajemnych świadczeń stron. Stwierdzić tym samym należy, że wynikający z umowy obowiązek powódki ponoszenia kosztów spreadu walutowego stanowi nieuczciwą praktykę banku, mającą zagwarantować mu dodatkowe oprócz charakterystycznego dla umowy kredytu oprocentowania, wynagrodzenie.

Jednocześnie sposób, w jaki kredytodawca zastrzegł sobie ten dodatkowy zysk mijał się z zasadą transparentności i przejrzystości umowy. W postanowieniach umownych nie zostały bowiem sprecyzowane w jakikolwiek sposób kryteria ustalania przez kredytodawcę kursu kupna i kursu sprzedaży CHF. Dla oceny abuzywności postanowienia, będącego źródłem spreadu walutowego, istotne jest zaś to, czy przeciętny konsument mógł nie tylko dowiedzieć się o istnieniu różnicy, ogólnie obserwowanej na rynku papierów wartościowych, między kursem sprzedaży a kursem kupna waluty obcej, ale również oszacować potencjalnie istotne konsekwencje ekonomiczne, jakie niesło dla niego zastosowanie kursu sprzedaży przy obliczaniu rat kredytu, którymi zostanie ostatecznie obciążony. Dla przeciętnego bowiem konsumenta, a więc konsumenta dobrze poinformowanego oraz dostatecznie uważnego i ostrożnego istotna jest nie tylko świadomość zastosowania różnych kursów walut przy wypłacie i spłacie kredytu oraz ich zmienności, ale także orientacja co do skali wynikającego stąd, dodatkowego obciążenia finansowego.

Z treści umowy wynika, że bank udzielając kredytu w złotówkach ryzykował stratę jedynie kwoty, która została wypłacona powódce, co mogło nastąpić w przypadku znacznego spadku wartości waluty wskazanej jako waluta indeksacji. Natomiast w przypadku powódki wysokość jej zobowiązania mogła osiągnąć niczym nieograniczoną wysokość już na początkowym etapie (wraz ze spadkiem wartości waluty krajowej w stosunku do waluty indeksacji). Do tego mogło dojść również w czasie wykonywania zobowiązania po kilku lub kilkunastu latach. Ponadto umowa nie przewidywała instrumentów, które pozwoliłyby powódce na zmianę sposobu wykonywania umowy po wystąpieniu niekorzystnego dla niej wzrostu kursu walut.

Z tych też względów wskazane powyżej uregulowania umowy należy uznać za niedozwolone, gdyż mogły doprowadzić i ostatecznie doprowadziły, gdy porównamy wysokość udzielonego kredytu, wysokość spłaconego kredytu i wysokość zadłużenia, do ukształtowania stosunku zobowiązaniowego niezgodnie z zasadą równorzędności stron, czyli do nierównomiernego rozłożenia praw i obowiązków między stronami. Ponadto naruszyły one dobre obyczaje, ponieważ doszło do wykorzystania przewagi kontraktowej banku, który dokonując wcześniej fachowej oceny ryzyka kursowego zabezpieczył swoje interesy, a nie interesy powódki, którą informowano jedynie o stabilności franka szwajcarskiego.

W tym miejscu należy wskazać, że bank nie wykonał także swoich obowiązków w zakresie poinformowania powódki o ryzyku kursowym. Informacja przedstawiona powódce i przez nią podpisana nie czyni zadość tym obowiązkom. Wprowadzenie do umowy kredytowej zawieranej na wiele lat mechanizmu działania ryzyka kursowego, wymagało szczególnej staranności banku w zakresie wyraźnego wskazania zagrożeń wiążących się z oferowanym kredytem, tak by powódka miała pełną wiedzę co do konsekwencji ekonomicznych zawieranej umowy. Przedkontraktowy obowiązek informacyjny w zakresie ryzyka kursowego powinien zostać wykonany w sposób jednoznacznie i zrozumiale unaoczniający powódce, że zaciągnięcie takiego kredytu jest bardzo ryzykowne a efektem może być obowiązek zwrotu kwoty wielokrotnie wyższej od pożyczonej, mimo dokonywania regularnych spłat. Z poczynionych w sprawie ustaleń nie wynikało, by taki obowiązek informacyjny został przez bank wykonany w sposób ponadstandardowy, dający powódce pełne rozeznanie w tym zakresie. Na tę okoliczność pozwany nie przedstawił w zasadzie żadnych dowodów a dowód z zeznań zawnioskowanego świadka został przez Sąd pominięty, gdyż nie uczestniczył on w procesie zawierania umowy z powódką. Ponadto, rzeczywistość pokazała, że określenie nawet w przybliżeniu skali ryzyka walutowego związanego z tego rodzaju kredytami okazało się całkowicie nietrafione.

Dysproporcja praw i obowiązków stron na niekorzyść powódki jako słabszej strony stosunku zobowiązaniowego jest nieusprawiedliwiona a brak równowagi kontraktowej występuje w stopniu, który rażąco narusza interes majątkowy konsumentki, zobowiązując ją do spłaty zaciągniętego kredytu w wysokości arbitralnie ustalonej przez bank. Jednostronna swoboda kształtowania przez bank sytuacji finansowej powódki uniemożliwiała przy tym sprawdzenie zasadności i prawidłowości decyzji banku, co również narusza prawo powódki do uzyskania pełnej i rzetelnej informacji o czynnikach kształtujących jej obowiązki. Naruszony jest zatem również jej interes pozamajątkowy w postaci niepewności co do okoliczności wpływających na wysokość jej zobowiązania.

To, że powódka dokonała wyboru kredytu indeksowanego do waluty CHF i oświadczyła, że została poinformowana przez bank o ryzyku związanym ze zmianą kursów walut, nie oznacza bowiem, że wyraziła zgodę na regulowanie w ramach umowy kredytu swoich praw i obowiązków w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami czy też, że wyraziła zgodę na rażące naruszenie jej interesów.

Wobec niejednoznacznych postanowień umowy określających główne świadczenia stron nie sposób jest również przyjąć, że powódka zawarła umowę kredytu pozostając w pełni świadoma co do wynikających z niej obciążeń a tym samym, że była w pełni rozeznaną co do ryzyka jakie na siebie przyjmuje. Udzielenia powódce przed zawarciem umowy wyczerpujących informacji w zakresie ryzyka kursowego nie udowodnił również pozwany, do czego zgodnie z zasadą rozkładu ciężaru dowodowego określoną w art. 6 kc był obowiązany. Brak jest też dowodu na to, by powódka została pouczona o zasadach konstruowania przez bank tabel kursowych stanowiących podstawę określenia kursu waluty na potrzeby ustalenia wysokości jej zobowiązania i wysokości rat kredytu oraz aby została poinformowana o tym jakie będą konsekwencje wysokiego (tj. wykraczającego poza normalne, typowe wahania) wzrostu wartości waluty do jakiej kredyt jest indeksowany, którego to wzrostu, z uwagi na długi okres na jaki został zaciągnięty kredyt, nie można przecież było wykluczyć.

Powyższe prowadzi do wniosku, że brak jest podstaw aby przyjąć, iż w chwili zawierania umowy kredytowej powódka mogła mieć pełne rozeznanie co do tego jak duże jest ryzyko zmiany kursu waluty na przyszłość na przestrzeni wielu lat obowiązywania umowy kredytowej i jakie to będzie miało dla niej skutki ekonomiczne.

Za abuzywne należało również uznać postanowienie § 2 ust. 2 umowy przewidujące wskazanie przez bank kredytobiorcy wysokości kwoty kredytu w CHF w piśmie przesyłanym po uruchomieniu kredytu. Sprzeczne z

dobrymi obyczajami jest bowiem takie ukształtowanie postanowień umowy, które pozwala przedsiębiorcy wskazywać konsumentowi wysokość jego świadczenia w piśmie przesyłanym już po zawarciu umowy.

Przechodząc do oceny skutków uznania postanowień zawartych w umowie za niedozwolone postanowienia umowne, należy mieć na uwadze, że co do zasady uznanie postanowień umowy za niedozwolone nie powinno powodować upadku całej umowy, gdyż jak stanowi art. 3851 § 2 kc jeżeli postanowienia umowy nie wiążą konsumenta zgodnie z § 1 tego artykułu, strony są umową związane w pozostałym zakresie.

Utrzymanie w mocy umowy kredytu indeksowanego do waluty obcej nie będzie możliwe zwłaszcza wówczas gdy uznanie zawartych w niej postanowień za klauzule abuzywne doprowadziłoby nie tylko do zniesienia mechanizmu indeksacji oraz różnicy kursów walutowych, ale również pośrednio do zaniknięcia ryzyka kursowego, które jest bezpośrednio związane z indeksacją przedmiotowego kredytu do waluty. Skoro zaś klauzule dotyczące ryzyka wymiany określają główny przedmiot umowy kredytu, to obiektywna możliwość utrzymania obowiązywania przedmiotowej umowy wydatuje się w tych okolicznościach niepewna.

W ocenie Sądu utrzymanie w mocy łączącej strony umowy kredytu indeksowanego do waluty CHF bez uznanych za niedozwolone postanowień regulujących mechanizm indeksacji jest niemożliwe, gdyż prowadziłoby do zmiany charakteru prawnego tego stosunku obligacyjnego. Wyeliminowane zostałyby bowiem pośrednio z tej umowy ryzyko kursowe związane z indeksacją przedmiotu kredytu do waluty obcej to jest CHF, determinujące zastosowanie w dalszym ciągu obowiązującego postanowienia o oprocentowaniu kredytu określanego według stopy międzybankowej tej waluty tj. LIBOR. Pozostawienie umowy w kształcie okrojonym poprzez wyeliminowanie z niej klauzul indeksacyjnych określających przecież główne świadczenia stron umowy, zdaniem Sądu, stanowiłoby naruszenie art. 3531 kc wyrażającego zasadę swobody umów. Byłoby sprzeczne z istotą, naturą stosunku zobowiązaniowego, który strony chciały wykreować. Bez takich bowiem postanowień nie może dojść do ważnego zawarcia umowy kredytu indeksowanego kursem waluty obcej. O zaniknięciu ryzyka kursowego można mówić w sytuacji, w której skutkiem eliminacji niedozwolonych klauzul kształtujących mechanizm indeksacji jest przekształcenie kredytu złotowego indeksowanego do waluty obcej w zwykły (tzn. nieindeksowany) kredyt złotowy, oprocentowany według stawki powiązanej ze stawką LIBOR. Zarazem należy uznać, że wyeliminowanie ryzyka kursowego, charakterystycznego dla umów kredytu indeksowanego do waluty obcej i uzasadniającego powiązanie stawki oprocentowania ze stawką LIBOR, jest równoznaczne z tak daleko idącym przekształceniem umowy, iż należy ją uznać za umowę o odmiennej istocie i charakterze, choćby nadal chodziło tu tylko o inny podtyp czy wariant umowy kredytu. Oznacza to z kolei, że po wyeliminowaniu tego rodzaju klauzul utrzymanie umowy o charakterze zamierzonym przez strony nie jest możliwe, co przemawia za jej całkowitą nieważnością (bezskutecznością).

Wyeliminowanie z umowy zapisów regulujących mechanizm indeksacji nie pozwala na utrzymanie w mocy tak ukształtowanego stosunku prawnego jako sprzecznego z naturą (charakterem prawnym) zobowiązania, które strony chciały wykreować. Umowę w tak okrojonym kształcie uznać należy za nieważną. Nie można bowiem zastąpić zawartych w niej niedozwolonych postanowień przepisami o charakterze dyspozytywnym.

Mając na uwadze powyższe Sąd ustalił, że umowa o kredyt hipoteczny nr KH/ (...) zawarta w dniu 7 listopada 2007 r. pomiędzy M. H. a Bankiem (...) Spółka Akcyjna z siedzibą w W. jest nieważna.

Powódka poza żądaniem stwierdzenia nieważności umowy kredytu zgłosiła także jako żądanie główne żądanie zasądzenia na jej rzecz od pozwanego kwoty 302.637,52 zł. Zasądzenia tej kwoty powódka domagała się tytułem zwrotu zapłaconych przez nią rat kredytu.

Zgodnie z art. 405 kc kto bez podstawy prawnej uzyskał korzyść majątkową kosztem innej osoby, obowiązany jest do wydania korzyści w naturze, a gdyby to nie było możliwe, do zwrotu jej wartości. Przepis ten stosuje się w szczególności do świadczenia nienależnego, to jest takiego, w którym ten, kto je spełnił, nie był w ogóle zobowiązany lub nie był zobowiązany względem osoby, której świadczył, albo jeżeli podstawa świadczenia odpadła lub zamierzony cel

świadczenia nie został osiągnięty, albo jeżeli czynność prawna zobowiązująca do świadczenia była nieważna i nie stała się ważna po spełnieniu świadczenia (art. 410 § 1 i 2 kc).

Skutkiem stwierdzenia nieważności umowy kredytu w całości jest uznanie, że spełnione przez obie strony tej umowy świadczenia nie miały oparcia w łączącej je umowie. Na podstawie umowy kredytu powódka w okresie od 21 grudnia 2007 r. do 21 listopada 2022 r. wpłaciła na poczet spłaty kredytu kwotę 302.637,52 zł.

Mając na uwadze powyższe Sąd w związku z ustaleniem nieważności umowy o kredyt hipoteczny nr KH/ (...) zawartej w dniu 7 listopada 2007 r. zasądził od pozwanego na rzecz powódki kwotę 302.637,52 zł.

Zwrot świadczenia nienależnego powinien nastąpić po wezwaniu dłużnika, gdyż zgodnie z art. 455 kc jeżeli termin spełnienia świadczenia nie jest oznaczony ani nie wynika z właściwości zobowiązania, świadczenie powinno być spełnione niezwłocznie po wezwaniu dłużnika do wykonania. Powódka wezwała pozwanego do zwrotu nienależnie pobranych na podstawie umowy kredytu kwot pozwem, który został pozwanemu doręczony w dniu 14 lutego 2023 r. zatem jej roszczenie stało się wymagalne w tym dniu i stąd odsetki ustawowe za opóźnienie od tej kwoty Sąd zasądził od dnia 15 lutego 2023 r. do dnia zapłaty. W pozostałym natomiast zakresie żądanie zasądzenia odsetek Sąd oddalił.

Jednocześnie Sąd stwierdził, iż, wbrew twierdzeniem pozwanego, roszczenie powódki nie było przedawnione w żadnej części. Po wydaniu wyroku TSUE z dnia 10 czerwca 2021 r. w sprawie C-776/19 bezspornym stało się, że termin przedawnienia roszczeń wynikających z kredytów frankowych nie może zacząć biec, dopóki kredytobiorca nie dowie się o wadliwości swojej umowy. W przedmiotowej sprawie należy zakładać, iż powódka dowiedziała się o wadliwości umowy w dniu 16 grudnia 2022 r., kiedy udzieliła pełnomocnictwa do reprezentowania jej w tej sprawie.

W przedmiotowej sprawie pozwany podnosił zarzut naruszenia przez powódkę zasad współżycia społecznego polegającego na próbie wykorzystania przepisów dotyczących ochrony konsumentów w celu wzbogacenia się kosztem pozwanego. W ocenie Sądu podniesiony zarzut nie może odnieść skutku. Nie ulega wątpliwości, że zamiarem powódki było zaciągnięcie kredytu na zakup mieszkania. Przy zawieraniu umowy kredytu nie miała ona wpływu na jej treść. Kredytodawca natomiast posługując się opracowanymi przez siebie wzorcami umownymi wprowadził do umowy mechanizmy indeksacji powiązane z kursem franka szwajcarskiego, które zostały uznane przez Sąd za klauzule abuzywne. Skoro więc kredytobiorca zachował się względem powódki nielojalnie i niewłaściwie nie może on powoływać się na naruszenie przez nią zasad współżycia społecznego.

Ponieważ roszczenie ewentualne pozwu zgłoszone zostało na wypadek nie uwzględnienia przez Sąd żądania ustalenia nieważności umowy kredytu a Sąd żądanie to uwzględnił, zbędnym było zajmowanie się nim.

O kosztach procesu Sąd orzekł na podstawie art. 98 § 1 i 3 kpc kierując się zasadą odpowiedzialności za wynik procesu i zasądził od pozwanego na rzecz powódki kwotę 11.817,00 zł, na którą to kwotę złożyły się opłata od pozwu w kwocie 1.000,00 zł, wynagrodzenie pełnomocnika powodów w kwocie 10.800,00 zł ustalone stosownie do treści § 2 pkt 7 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (tekst jedn. Dz.U. z 2023 r., poz. 1964 ze zm.) i opłata skarbową od pełnomocnictwa w kwocie 17,00 zł.